

**ლაზურ-მეგრული საქორწილო ტრადიციების
ზოგიერთი საკითხი
(ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული
მასალების მიხედვით)**

**SOME ASPECTS OF LAZ-MEGRELIAN
WEDDING TRADITIONS
(BASED ON THE FOLK-ETHNOGRAPHIC MATERIALS)**

იოსებ შენგელია

დადიანების სასახლეა
ისტორიულ-არქიტექტურული მუზეუმი
ზუგდიდი, საქართველო

ნანა აბულაძე

დადიანების სასახლეა
ისტორიულ-არქიტექტურული მუზეუმი
ზუგდიდი, საქართველო

Ioseb Shengelia

Zugdidi Dadiani Palaces
History and Architectural Museum
Zugdidi, Georgia

Nana Abuladze

Zugdidi Dadiani Palaces
History and Architectural Museum
Zugdidi, Georgia

აბსტრაქტი

ქორწინების ინსტიტუტმა და მასთან დაკავშირებულმა წეს-ჩვეულებებმა განვითარების საკმაოდ გრძელი გზა განვლო. ქორწინება, რომელიც ქალსა და მამაკაცს შორის საზოგადოებრივი ყოფიერებით ისტორიულად შეპირობებული ურთიერთობა იყო, საზოგადოების კვალდაკვალ იცვლებოდა და ვითარდებოდა. ხალხური შემოქმედება ერის კულტურის, მისი ძირძველობის წარმომჩენი ფენომენია; მასში თავმოყრილია ეროვნული მსოფლგანცდის თავისთავადობის გამომხატველი ფაქტობრივი მასალა.

წეს-ჩვეულების განხილვას ამ ნაშრომში დამხმარე ფუნქცია აქვს, ჩვენ მას იმ შემთხვევაში მივმართავთ, როცა ამგვარი ანალიზი შუქს ჰფენს ფოლკლორული ძეგლის ბუნებას, მამასადაძე, ნაწარმოების გაგებაში გვეხმარება. ფოლკლორის ეთნოგრაფიული დაკვირვებანი ყოველთვის ზეპირსიტყვიერების ტრადიციულობით არის განსაზღვრული.

აღნიშნული კვლევის ფარგლებში ჩვენ განვიხილავთ ლაზურ და მეგრულ საქორწინო ტრადიციებს, გამოვავლენთ მათ შორის მსგავსებასა და განსხვავებას. განსაკუთრებულ ყურადღებას გავამახვილებთ საქორწილო ფოლკლორზე.

საყურადღებოა, რომ ფოლკლორი ხალხის თავისებური ისტორიაა. ამიტომაც დიდი მნიშვნელობა აქვს ზეპირსიტყვიერი ნიმუშების კვლევას, რომლებიც თავის მხრივ აცოცხლებენ და ასულდგმულებენ ხალხურ წეს-ჩვეულებებს.

ლაზურ და მეგრულ საქორწინო ტრადიციებში ბევრი საერთო ნიშანი იკვეთება, რაც სრულიად ბუნებრივია. ვინაიდან ლაზები და მეგრელები ერთი, ქართული ეთნოსის ნაწილებს წარმოადგენენ. ზოგიერთ ტრადიციას შორის განსხვავება გამოწვეულია რელიგიური ფაქტორით, საუკუნეების განმავლობაში სხვადასხვა კულტურებთან მჭიდრო კავშირით და სხვა გარემოებებით.

საკვამო სიტყვები: ლაზური ფოლკლორი, მეგრული ფოლკლორი, საქორწინო ტრადიციები.

ABSTRACT

The institution of marriage and the customs associated with it have undergone a long process of development. Marriage, historically formed as a socially conditioned relationship between a woman and a man, evolved and transformed alongside society.

Folk art demonstrates the culture of a nation and reveals its ancient heritage; it contains valuable material that expresses the uniqueness of a people's national worldview.

In the present study, the discussion of customs serves an auxiliary function and is employed only when such analysis helps clarify the nature of a folkloric monument and thus contributes to a better understanding of the work. The ethnographic observations of a folklorist are always determined by the traditional nature of oral literature.

Within the scope of the present study, Laz and Megrelian wedding traditions are examined, with the aim of identifying their similarities and differences, with particular attention devoted to wedding folklore.

It is worth mentioning that folklore represents a distinctive historical record of a people; therefore, the study of oral folklore materials is particularly important, as they preserve and revitalize folk customs.

Numerous shared features can be observed in Laz and Megrelian wedding traditions, which is natural given that the Laz and Megrelians represent parts of the same Georgian ethnos. Differences between certain traditions are conditioned by religious factors, centuries of close contact with various cultures, and other circumstances.

Keywords: Laz folklore, Megrelian folklore, wedding traditions.

შესავალი

ქართველურ პოეტურ ფოლკლორში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ლაზურ-მეგრულ ლექსებსა და სიმღერებს, რომლებიც ზოგადქართული ფოლკლორის შემადგენელი ნაწილია.

ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიულ სამეცნიერო ლიტერატურაში სათანადოდაა შესწავლილი ლაზურ-მეგრული საქორწილო რიტუალი. აღნიშნულ საკითხზე ჩვენამდე მოღწეული პირველი ცნობა ეკუთვნის არქანჯელო ლამბერტს (ლამბერტი 1938: 82-86); მეგრულ ქორწილს აღწერს ეთნოგრაფი თედო სახოკია (სახოკია 1956: 70-112), სერგი მაკალათია (მაკალათია 1941: 259-271), ნუგზარ ანთელავა (ანთელავა 2015); აღნიშნული კუთხის საქორწილო ფოლკლორი შეისწავლა ნანა აბულაძემ (აბულაძე 2017) და სხვებმა. ლაზურ საქორწინო ტრადიციებზე ცნობები დაცულია მ. ვანილიშისა და ა. თანდილაშის წიგნში ლაზეთი (ვანილიში... 1964: 112-122), ზურაბ თანდილაშის წიგნში ლაზური ხალხური პოეზია (თანდილაშ 1972: 114-135), ნუგზარ მგელაძემ (მგელაძე 2023) და სხვებმა.

წარმოდგენილი კვლევის ფარგლებში ჩვენ განვიხილავთ ლაზურ და მეგრულ საქორწინო ტრადიციებს, გამოვავლენთ მათ შორის მსგავსებას და განსხვავებას. განსაკუთრებული ყურადღებას გავამახვილებთ საქორწილო ფოლკლორზე.

სამეგრელოში ქორწინების დამაბრკოლებელ ფაქტორთა შორის ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი სისხლით ნათესაობა („ზისხირით მოჯგირალა“) იყო. ისევე როგორც მთელს საქართველოში, სამეგრელოშიც იკრძალება ერთი გვარის წარმომადგენელთა ერთმანეთზე დაქორწინება. ტრადიციის თანახმად, ერიდებოდნენ თანასოფელელთა შორის ქორწინებასაც. არ შეაუღლებდნენ ერთი სალოცავის ქალ-ვაჟს; აუციებლად გასათვალისწინებელ გარემოებად ითვლებოდა ნათლიობა. მირონი, მართალია, ხელოვნურად დანათესავების ფორმაა, მაგრამ სისხლსა და ხორცზე უფრო ძლიერია, თორმეტ მოდგმაზე გადადის (შავიანიძე 2015: 154).

მუსლიმანური რელიგიის გავლენით ლაზები ისე მკაცრად არ იცავდნენ წყვილთა შორის ეგზოგემიურ კავშირს, როგორც მეგრელები, მაგრამ ნათესავზე ქორწილი აქაც ხშირ შემთხვევაში მკაცრად იყო აკრძალული. ლაზებში ხშირი იყო მეზობლის ქალიშვილზე დანიშვნის ფაქტები (ვანილიში... 1964: 112).

სამეგრელოში მექორწინეთა ასაკი 15 წლიდან იწყებოდა. ლაზეთში ბიჭს დაახლოებით 17-18 წლის შემდეგ ნიშნავდნენ. თუ ოჯახში დედისერთა შვილი იყო, შეიძლებოდა 13 წლისაც დაენიშნათ და დაეოჯახებინათ (თანდილაშ 1972: 116). ლაზი ქალები 12-13 წლის ასაკიდან საოჯახო ცხოვრებისთვის მომზადებულად ითვლებოდნენ და შრომის პროცესში ერთვებოდნენ (მგელაძე 2023: 82).

ლაზეთში იცოდნენ დაბადებამდე ნიშნობაც, რასაც ლაზები „მეჩქინის“ ეძახდნენ (მგელაძე 2023: 86).

სამეგრელოში ცნობილი იყო აკვანში დანიშვნა, რასაც „ონწემ იკოდგუმა“ ერქვა (მაკალათია 1941: 260-261). ეს ტრადიცია უცხო არ

ყოფილა ლაზებისთვისაც და მას ლაზეთშიც თითქმის ანალოგიურ სახელს – „ონწელიშ აკოდგუმას“ ემახდნენ (ვანილიში... 1964: 112).

სამეგრელოში საველე მუშაობის დროს ჩაწერილი ზეპირსიტყვიერების ნიმუში ამ ტრადიციის აღმნიშვნელია:

ამდლა ონწეს იკოდგუნა „დღეს აკვანში დანიშნავენ
ბაგრატ დო ანეტაში... ბაგრატსა და ანეტას...“

(მთქმელი: დულუნი მეზონია, სოფ. ჯალირა, 2000 წ.).

სამეგრელოში ახალგაზრდა ქალ-ვაჟის დაქორწინებას მშობლები წყვეტენ, რომლებიც დასამოყვრებლად იმ ოჯახს აირჩევენ, რომელსაც ეკონომიკური და სოციალური ინტერესებიდან გამომდინარე ხელსაყრელად ჩათვლიდნენ (აბაკელია 1999: 305).

მეგრული პოეტური ტექსტი გარკვევით გვიცხადებს, რომ:
ოსურსქუაშ გათხუალა „ქალიშვილის გათხოვება
დიდა - მუმას მოძგნია... დედ-მამას ეკითხებაო...“

(ქართული ხალხური სიტყვიერება 2016: 347).

ლაზებშიც დანიშნა და ქორწინებაში უპირატესობა მშობლებს ეძლეოდათ, ვაჟისა და ქალის შეუღლება კი შუამავლობის საშუალებით ხდებოდა. ბიჭის მშობლები ცდილობდნენ კარგი გვარის ქალიშვილი მოეყვანათ რძლად. თავის მხრივ, ქალიშვილის მშობლებიც ცდილობდნენ, კარგი გვარიშვილისთვის მიეთხოვებინათ შვილი (ვანილიში... 1964: 113).

ლაზური ფოლკლორიდან ჩანს, თუ როგორ რძალს აფასებდნენ ლაზები:
ბაზი ქესქინი რენ, გეიოხორონს ბელის,
ვარ-თი ელუდგითუნ ჰეშო თემბელის.
„ზოგი გამრჯე არის და ცეკვავს ბარზე,
არ გაუჩერდება ზარმაცებს გვერდზე“

(ყიფშიძე 1939: 46).

ბაზი ონჯლორარი ივენ, ნეზული, „ზოგი მორცხვი არის, აგრეთვე ნაზი,
გიარი ვარ აჭკომენ, დიდო იაზული, საქმელს ვეღარ შეჭამს შესაცოდავი“
(იქვე).

სხვა ლექსში ვკითხულობთ:

პატი ვოე მო გიჩქიტას, „ნუ გგონია ცუდი ვარ,
აღაში სოი მილუნ... ალას წარმოშობა მაქვს..
ხოფას დო ნოლედის ხოფასა და ნოლედში
ოთხი ოხოი მილუნ. ოთხი სახლი მაქვს“

(ნარაკიძე 2020: 118).

სამეგრელოში წყვილთა შორის ქორწინებაში დიდი იყო შუამავლის – „მარებელის“ როლი. მარებელი „სამოხოში“ ან მთელ სოფელში დიდი გავლენით მოსარგებლე პირი იყო (ანთელავა 2015: 70).

მაჭანკლის სახე განსაკუთრებით კარგად არის წარმოდგენილი მეგრულ ხალხურ პოეზიაში. მეგრულ ლექსში „მარებელი, ჯიმა დო და“ (მაჭანკალი, ძმა და და):

მარებელი: მაჭანკალი:
დას ათხინთია – მიწუეს დო „დას ათხოვებსო – მითხრეს და
მა გოხოლუთ მარებელი... მე გახლავართ მაჭანკალი...“

(ქართული ხალხური სიტყვიერება 1975: 188).

ლაზ წყვილთა დაქორწინების საქმეშიც მაჭანკლის – `ელჩის` როლი განსაკუთრებული იყო. საპატარძლოს ოჯახში მიმავალ შუამავალს თან მიჰქონდა ტკბილეულობა. იგი ქალის ოჯახში მზის ჩასვლისას მიდიოდა, სახლში მარჯვენა ფეხით შედიოდა და დამხვდურთ მიესალმებოდა (მგელაძე 2023: 87).

ლაზურმა ზეპირსიტყვიერებამ შემოგვინახა ლექსი :

ელჩი მოხთუქიურქენი, „ელჩი მოვიდა ქურქითა (ბეწვის მოსასხამით),
მეფჩი გიმიშის თონი; ივაწოდე (მივეცი) ვერვხლის სკამი;
ვა მომწონდუ შკულე, რომ (როცა) აღარ მომეწონა,
მეფჩი ქერქიში თონი. მივაწოდე ქერქის სკამი“.

ლაზები ნიშნობისთვის საუკეთესო დღედ ხუთშაბათს, თვეებიდან იანვარს თვლიდნენ (რურუა 2005: 10), წელიწადის დროებიდან კი – „წანადანს“ ანუ ახალ წელს / იანვარს (თანდილავა 1972: 122). ერთ ლაზურ ლექსში ვკითხულობთ:

ვიქიფ სქანი ნიშანი, „გავაკეთებ შენს ნიშანს (დაგნიშნავ),
მოხთაში წანადანი რომ დადგება იანვარი (ახალი წელი)“

(ახალაია 2015: 575).

სამეგრელოში ნიშნობა წლის ნებისმიერ დროს ტარდებოდა, ნიშნობა, როგორც წესი, საპატარძლოს ოჯახში ეწყობოდა. ქალის დასანიშნად წასულებს თან უნდა წაეღოთ ძღვენი (ანთელავა 2015: 99).

ლაზური ჩვეულების თანახმად, ვაჟს უფლება ეძლევა მოხერხებულ შემთხვევაში, თუნდაც საჯაროდ, „კულანის ხე მენტხას“ (ქალიშვილს ხელი წააკაროს). „ხემენტხიმერი“ (ხელწაკარებული) ქალიშვილის ცოლად წაყვანა წესისამებრ სხვას არ შეუძლია. ლაზურ ფოლკლორში შემონახულია ლექსი, სადაც ვაჟი უმღერის „ხემენტხიმერ“ ქალიშვილს:

ანწი სუმ წანა იყვენ, „სამი წელი სრულდება,
მენდილი სქანი მიღუ... შენი მანდილი მე მაქვს...“ (თანდილავა 1972:

118-119).

საცოლედ დასაკუთრების მიზნით მსგავსი ჩვეულება სამეგრელოშიც იყო გავრცელებული. შეკრებაში საკმარისი იყო ყმაწვილ კაცს ქუდი ესროლა გასათხოვარი ქალისათვის და თუ მოახვედრებდა, ქალი დანიშნულად ითვლებოდა (სახოკია 1956: 87).

ლაზებისა და მეგრელებისთვის არც ქალის მოტაცებით დაუფლება იყო უცხო.

ბოზო, ვარ მაყონი-ნა, „გოგოვ, თუ არ გამომყვები,
მორკაფუ გურის მიღუნ... მოტაცება გულში მაქვს...“

(თანდილავა 1964: 170).

ნიშნობიდან ქორწილამდე პერიოდი საპატარძლოსთვის „საწყუდო თუთად“ (სამზითვო თვე) ან „საწყუდი წანად“ (სამზითვო წელიწადი), ხოლო სასიძოსათვის „სინჯაში სახარჯოდ დინორინად“ (სიძის სახარჯოდ ყოფნა) ან უბრალოდ „სასინჯოდ დინორინად“ (სასიძოდ ყოფნა) იწოდებოდა. როცა ორივე მხარე სათანადოდ მოემზადებოდა, დანიშნავდნენ ე.წ. „გინაჰყვადალი დღას“ (გადასაწყვეტ დღეს). შერჩეულ დღეს მექორწინეთა შორის წარმოებდა მოლაპარაკება ქორწილის დროზე,

მაყრიონის რაოდენობასა და ე.წ. „საკამპანიოზე“ (საქორწილოზე) (ანთელავა 2015: 109-110).

ქორწილის დღეს ცხენოსანი მაყრიონი როგორც კი მიუახლოვდებოდა სიძის სახლს, მათგან ერთ-ერთი გამოეყოფოდა ჯგუფს და თოფის სროლით და ცხენის ჭენებით სხვებზე ადრე მივიდოდა სიძის სახლში. მას მახარობელს ეძახდნენ. მახარობელს პირში შაქარს ან თაფლს უსვამდნენ, ზოგ შემთხვევაში ასაჩუქრებდნენ (Чурци 1956: 167). ლაზურ ფოლკლორში შემონახულია მაყრული ლექს-სიმღერა:

მაყარეფეთე ოფშა ქომოფთით იალი-იალი,
მანი-მანი, ბიჭეფე, ქელებონჭათ სანდალი!...

„მაყრებით სავსე (ნავით) მოვედით ნაპირ-ნაპირ,
ჩქარა-ჩქარა, ბიჭებო, ამოვსწიოთ სანდალი!..“ (ყიფშიძე 1939: 47).

პატარძლის მოსაყვანად წასულებს სამეგრელოში წინ „დუდმაყარე“ (მაყრიონის მეთაური) მიუძღვებოდა. მას გვერდიგვერდ მიყვებოდა „მეგურგინე მორდია“ (მეჯვარე), ოდნავ უკან კი მახარობლად გამოყოფილი პირი („მახარე“). შემდეგ მოდიოდა ქალთა ჯგუფი, რომლის ერთ-ერთი მეწინავეთაგანი მდადი („დადე“) უნდა ყოფილიყო. ქალებს უკან მოყვებოდნენ მაყარი მამაკაცები ორ ან სამ მწკრივად. მაყრის სვლის ასეთ წესში ასახულია მისი წევრების უფლებები და პრივილეგია. პატარძლის სახლს მიახლოებული მაყარი გაგზავნიდა მახარებელს, რომლის დაბრუნებისთანავე მაყრიონი თოფის სროლით შედიოდა მექორწილეთა ეზოში. ქალის მხარე მათ დიდი ზარ-ზეიმით ხვდებოდა (ანთელავა 2015: 181).

მეგრულმა ზეპირსიტყვიერებამ შემონახა ვინმე საბაიას მიერ ერთ-ერთ ქორწილში ნათქვამი ლექსი:

დუდმაყარე გოხოლუთუ,	„მაყრიონის თავკაცი გახლავართ
საბაია ბარღეფული,	საბაია ბარღეფული,
ხვალ მობრთინ ვაიჩქედან,	მარტოდ მოსული არ გეგონოთ,
ართო ვორეთ არყებული!	[ყველა] ერთად ვართ დამრული!“
პასუხი იაკობ გულუასაგან,	ექსპრომტად თქმული მასპინძლის

მხრიდან:

ვითი ხოჯი დოიყვილით,	„ათი ხარი დაგიკალით,
ხოლო ვარე ბადებული,	კიდევ არაა საკმარისი,
ირკოჩ ართო მუს მიშით?	ყველანი ერთად რად მოდიოდით?
დუდ რყოფუნა არდებული!	ყოფილხართ თავაგდებული!“

(სამუშია 1971: 102).

მაყრიონი სიძის ოჯახში შესვლისთანავე ცნობილ საქორწილო სიმღერას „კუჩხიბედნიერა“ (ფეხბედნიერი) შემოსძახებდა.

ტრადიციული ლაზური / ჭანური ოჯახი სუფრას სასტუმრო ოთახში ანდა დიდ ოდაში შლიდა, ძირითადად იქ, სადაც შუაცეცხლი ან ბუხარი იყო გამართული. დიდ ოდაში – „ხომანდურში“ სუფრა განსაკუთრებით წვიმიან ამინდებში იშლებოდა. სტუმრებს – ნათესავებს, მეზობლებს ქორწილამდე სამი დღით ადრე ეპატიჟებოდნენ. ქორწილში თითოეული ოჯახიდან ორი ადამიანი მაინც იქნებოდა წარმოდგენილი (რურუა 2005: 13).

ქორწილის დღეს ლაზი / ქანი მაცრები ცხენებით დედოფლის მამისეულ სახლში მიემგზავრებოდნენ. პატარძალს მამიდაშვილ-ბიძაშვილები ფეხს დაბანდნენ, წინდასა და ფეხსაცმელს შორის ფულს ჩაუდებდნენ. საქმროს სახლში მისთვის ახალგაზრდა გოგონას ფეხი უნდა დაებანა, ხოლო პატარძალს ფეხსაცმელში ჩადებული ფული უნდა ეჩუქებინა (მგელაძე 2023: 94).

სამეგრელოში ეკლესიიდან გამოსულ ჯვარდაწერილებს მყარი თოფების სროლითა და სიმღერით ხვდებოდა. ეზოში შემოსულ ნეფე-დედოფალს მიუახლოვდებოდა სიძის დედა, თითო კოვზ თაფლს შეაჭმევდა და სახლისაკენ გაუძღვებოდა. სახლში შესულ ნეფე-დედოფალს წინ მეჯვარე მიუძღვებოდა და კერიის გარშემო სამჯერ შემოვლის შემდეგ დედოფალს კალთაში პატარა ბიჭს ჩაუსვამდნენ. სწამდათ, რომ ამ მაგიური ხასიათის ქმედების წყალობით შეუღლებულების პირველი შვილი ვაჟი იქნებოდა (ანთელავა 2015: 187-188). ლაზ პატარძალს სახლის ზღურბლი მარჯვენა ფეხით უნდა გადაეღებინა, მომავალი დედამთილი მას ხელს ანთებულ შუაგვეცხლის კერაზე ან ბუხარზე მიადებინებდა (მგელაძე 2023: 97).

სამეგრელოში საქორწინო ნადიმი („დიარა“) „დუდკოჩის“ განკარგულებით იწყებოდა (ანთელავა 2015: 194).

საქორწილო სუფრის თავში ოჯახის (გვარის) უფროსი იჯდა პირით აღმოსავლეთისაკენ; მისგან მარჯვენა მხარეს დასხდებოდნენ ამავე გვარის უფროსი წარმომადგენლები. პატარძლის ახლობლებს ისე დასხამდნენ, რომ ახლო ყოფილიყვნენ პატარძალთან (აბაკელია 1999: 307).

ოჯახის უფროსი მამაკაცი ირჩევს თამადას, დალოცავს ღვინით. შემდეგ ხდება ე.წ. „მოპასუხის“ არჩევა პატარძლის ახლობლებისაგან და ამის შემდეგ თამადა იწყებს თავისი მოვალეობის შესრულებას (იქვე).

თამადის ინსტიტუტი ლაზებისთვის მუსლიმანური რელიგიის შემოსვლის შემდეგ გაქრა, ასევე, არ სვამდნენ ღვინოს (მგელაძე 2023: 90).

ქორწინების შემდეგ ცოლ-ქმარი სამეგრელოში ერთმანეთს არ ეტყოდნენ ნამდვილ სახელს და ამას უწოდებდნენ „სახელიში ფულუას“ (სახელის დამალვას) (მაკალათია 1941: 253-254). ჩვენ მიერ სარფში ჩაწერილი ეთნოგრაფიული მასალის მიხედვით მსგავსი წესი არსებობდა ლაზებშიც.

ლაზური ისევე, როგორც მეგრული ფოლკლორი, მდიდარია სუფრასთან შესასრულებელი ლექს-სიმღერებითაც. საქორწილო სიმღერათა შორის აღსანიშნავია „ჭუტა ნოსა“ (პატარძალი):

ლუმჯინე მჟორა-სთერი, ჭუტა ნუსა,	„სადამოს მზესავით, პატარძალო ?
სო ულურ ჭუტა, ჭუტა?	სად მიდიხარ ნელა-ნელა?
ფოთინი გიჭაფარე, ჭუტა ნუსა,	ფეხსაცმელს შეგიკერავ, პატარძალო,
კუჩხე გიღუნ ჭუჭუტა ...	ფეხი გაქვს პაწაწინა...“

(ქლენტი 1938: 156).

ლაზურის პარალელურად მოგვყავს მეგრული სასუფრო ლექს-სიმღერებიც:

ართიანც ალურენა	„ერთმანეთს (მხარში) უდგანან
ჯგირი ბოში დო ჯგირი ცირა,	კარგი ბიჭი და კარგი გოგო,

სასახელო ცოფედას – თენეფიში აკომინა... ჯგირი ჩილი დო ქომონჯობა, თენეფც გუუტარებუდანი, მუნეფიში მარდულაფეფმა გური გუუხარებუდანი...	სახელოვანი იყოს მათი შეერთება... კარგი ცოლ-ქმრობა მათ გაეტარებინოთ, თავიანთი გამზრდელებისათვის გული გაეხარებინოთ...“ (ფ. არქ. ს. 232: 192–194).
ჰოი, ოლენახუნე, ტაბაკ ქოდუნწყუათ დო კოჩ ქოდახუნე! ჰოი, ოლენახუნე, მოჰყუდუს ვავშკიდა დო დადე ქახუნე, დადე ქახუნე ჰოი, ოლენახუნე, ტოლუმბაში ვავშკიდა დო ბილბაშ ქახუნე, ჰოი, ბილბაშ ქახუნე...	„ჰოი, ოლენახუნე, მაგიდა დავაწყოთ და კაცი დასვი! ჰოი, ოლენახუნე, პატარძალს არ ვკადრებ და მდადე (გარეთ) გასვი, მდადე (გარეთ) გასვი. ჰოი, ოლენახუნე, ტოლუმბაშს არ ვკადრებ და ბილბაში (გარეთ) გასვი, ჰოი, ბილბაშ (გარეთ) გასვი...“ (ქართული ხალხური სიტყვიერება 1975: 180).

დასკვნა

როგორც ჩვენ მიერ მოყვანილი მასალებიდან ჩანს, ლაზურ და მეგრულ საქორწინო ტრადიციებში ბევრი საერთო ნიუანსი იკვეთება, რაც სრულიად ბუნებრივია, ვინაიდან ლაზები და მეგრელები ერთი, ქართული ეთნოსის ნაწილებს წარმოადგენენ. გარკვეულ შემთხვევებში განსხვავება გამოწვეულია რელიგიური ფაქტორით, საუკუნეების განმავლობაში სხვადასხვა კულტურებთან მჭიდრო კავშირით და სხვა გარემოებებით.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

- აბაკელია 1999:** აბაკელია ნ., საქორწილო წეს-ჩვეულებები სამეგრელოში, სამეგრელო, კოლხეთი, ოდიში. თბილისი-ზუგდიდი.
- აბულაძე 2017:** აბულაძე ნ., მეგრული საქორწილო ზეპირსიტყვიერება, სადოქტორო დისერტაცია. თბილისი.
- ანთელავა 2015:** ანთელავა ნ., ტრადიციული წეს-ჩვეულებები სამეგრელოში. თბილისი.
- ახალაია... 2015:** ახალაია ნ., ბაწაში წ., ლორთქიფანიძე გ., ლორთქიფანიძე ქ., მემიშიში ო., ქავთარაძე ზ., ლაზები და ლაზეთი თურქეთის გამოცემებში. თბილისი.
- თანდილავა... 1964:** თანდილავა ა., ვანილიში მ., ლაზეთი. თბილისი.
- თანდილავა 1972:** თანდილავა ზ., ლაზური ხალხური პოეზია. ბათუმი.
- ლამბერტი 1938:** ლამბერტი ა., სამეგრელოს აღწერა. თბილისი.
- მაკალათია 1941:** მაკალათია ს., სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია. თბილისი.

- მგელაძე 2023:** მგელაძე ნ., ლაზური/ჭანური ქორწილი და საქორწინო რიტუალები (ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული და ლიტერატურული წყაროების მიხედვით. ქართული წყაროთმცოდნეობა, XXV. თბილისი.
- ნარაკიძე 2020:** ნარაკიძე ც., საქორწილო ლექს-სიმღერები ლაზურში. ჟურნალი „ქართველური მემკვიდრეობა“, XXIV. ქუთაისი.
- პირადი არქივი:** მთქმელი: ლულუნი მებონია, სოფ. ჯაღირა, 2000 წელი.
- ჟღენტი 1938:** ჟღენტის ს., ჭანური ტექსტები, არქაზული კილო. თბილისი.
- რურუა 2005:** რურუა პ., ლაზური ქორწილი. ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ძიებანი, VIII. თბილისი.
- სახოკია 1956:** სახოკია თ., ეთნოგრაფიული ნაწერები. თბილისი.
- სამუშია 1971:** სამუშია კ., ქართული ხალხური პოეზიის მასალები. თბილისი.
- ფ. არქ. ს. 232:** შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ფოლკლორის არქივი, სამეგრელოს კოლექცია 232.
- ქართული ხალხური სიტყვიერება 1975:** ქართული ხალხური სიტყვიერება, მეგრული ტექსტები, I, პოეზია. ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, წინასიტყვაობა და გამოკვლევა დაურთო ტოგო გუდავამ. თბილისი.
- ქართული ხალხური სიტყვიერება 2016:** ქართული ხალხური სიტყვიერება (ჩხოროწყუს რაიონი). წიგნი გამოსაცემად მოამზადა ა. ლომთაძემ. თბილისი.
- ყიფშიძე 1939:** ყიფშიძე ი., ჭანური ტექსტები. თბილისი.
- შავიანიძე 2015:** შავიანიძე დ., სამეგრელო – ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ნარკვევი. ქუთაისი.
- Чурсин 1956:** Материалы по этнографии Абхазии / Г.Ф. Чурсин; [С предисл. Л. Акаба]; Абх. ин-т языка, лит-ры и истории. Сухуми, Абхазгосиздат.

References and Sources

- Abakelia 1999:** Abakelia N., Wedding Customs in Samegrelo, Samegrelo, Colchis, Odishi. Tbilisi–Zugdidi.
- Abuladze 2017:** Abuladze N., Mingrelian Oral Wedding Tradition (Dissertation). Tbilisi.
- Akhalaia... 2015:** Akhalaia N., Batsashi Ts., Lortkipanidze G., Lortkipanidze K., Memishishi O., Kavtaradze Z., The Laz and Lazeti in Turkish Publications. Tbilisi.
- Antelava 2015:** Antelava N., Traditional Customs in Samegrelo. Tbilisi.
- Chursin 1956:** Chursin G.F., Materials on the Ethnography of Abkhazia, with a foreword by L. Akaba; Abkhazian Institute of Language, Literature, and History. Sukhumi: Abkhazgosizdat.
- Folk. Arch. 232:** Folklore Archive of the Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, Samegrelo Collection No. 232.
- From a Personal Archive:** Narrator Ghughuni Mebonia, village of Jaghira, year 2000.
- Georgian Folk Literature 1975:** Georgian Folk Literature, Mingrelian Texts, Vol. I – Poetry, Prepared for Publication, with Preface and Study by Togo Gudava. Tbilisi.
- Georgian Folk Literature 2016:** Georgian Folk Literature (Chkhorotsku Region), Prepared for publication by A. Lomtadze. Tbilisi.

-
- Kipshidze 1939:** Kipshidze I., Chan Texts. Tbilisi.
- Lamberti 1938:** Lambert A., Description of Samegrelo. Tbilisi.
- Makalatia 1941:** Makalatia S., History and Ethnography of Samegrelo. Tbilisi.
- Mgeladze 2023:** Mgeladze N., Laz/Chan Wedding and Wedding Rituals (Based on Folklore-Ethnographic and Literary Sources), Kartuli Tskhvarotmtsodneoba (Georgian Source Studies). Tbilisi.
- Narakidze 2020:** Narakidze Ts., Wedding Poetry and Songs in the Laz Language, Kartvelian Heritage, Vol. XXIV. Kutaisi.
- Rurua 2005:** Rurua P., Laz Wedding, Historical-Ethnographic Researches, Vol. VIII. Tbilisi.
- Sakhokia 1956:** Sakhokia T., Ethnographic Writings. Tbilisi.
- Samushia 1971:** Samushia K., Materials of Georgian Folk Poetry. Tbilisi.
- Shavianidze 2015:** Shavianidze D., Samegrelo: A Historical-Ethnographic Study. Kutaisi.
- Tandilava... 1964:** Tandilava A., Vanilishi M., Lazeti. Tbilisi.
- Tandilava 1972:** Tandilava Z., Laz Folk Poetry. Batumi.
- Zhghenti 1938:** Zhghenti S., Chan Texts, Archabuli Dialect. Tbilisi.